

STORTINGET

Innst. 376 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Meld. St. 22 (2018–2019)

Innstilling fra næringskomiteen om Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Det offentlige bruker over 500 mrd. kroner hvert år på innkjøp. Dette er fellesskapets midler som oppdragsgiverne skal utnytte på best mulig måte. Dette krever en profesjonalisering av innkjøpene, gjennom blant annet økt satsing på kompetanse, bedre styring, ledelse, organisering og mer samordning.

Et nytt og forenklet anskaffelsesregelverk trådte i kraft 1. januar 2017. Regelverket setter viktige krav til, og rammer for, hvordan konkurranser om offentlige kontrakter skal gjennomføres. Men et godt regelverk kan ikke alene sikre gode, effektive offentlige anskaffelser. Til det trengs det gode og profesjonelle oppdragsgivere. Det er også viktig at regelverket, og andre føringer, ikke er for detaljerte, men gir rom for å utøve et godt innkjøpsfaglig skjønn. På denne måten gis offentlige virksomheter mulighet til å foreta riktige prioriteringer, slik at virksomhetens behov for kvalitative gode ytelser til riktig pris blir oppnådd, samtidig som de opptrer miljøvennlig og etisk forsvarlig. Meld. St. 22 (2018–2019) handler ikke om regelverket og dets innhold, men om hvordan anskaffelsene kan utføres mest mulig effektivt innenfor det regelverket vi har.

Meldingen er delt i tre deler. Del I beskriver behovet for effektivisering og profesjonalisering av offentlige an-

skaffelser. Kapittel 2 inneholder en redegjørelse for begrepene effektiv ressursbruk og effektivisering. Ulike virkemidler for å oppnå dette omtales, herunder behovet for profesjonalisering. I kapittel 3 beskrives hvordan innkjøps-Norge ser ut, herunder en stor variasjon av ulike typer offentlige oppdragsgivere og leverandører til offentlig sektor. Kapittel 4 handler om anskaffelsesprosessen og hvordan en god prosess kan gjennomføres.

Del II omhandler regjeringens mål for offentlige anskaffelser. Kapittel 5 beskriver hvordan oppdragsgiverne kan legge til rette for god konkurranse i sine anskaffelser. I kapittel 6 understrekes behovet for en åpen forvaltning uten korrupsjon. En redegjørelse for hvordan innovative anskaffelser kan bidra til bedre behovsdekning, er inntatt i kapittel 7. Kapittel 8 drøfter hvordan ulike samfunnshensyn best kan ivaretas innenfor rammen av en effektiv, helhetlig anskaffelsespolitikk. Dette blir nærmere utdypet for klima- og miljøhensyn i kapittel 9, arbeidslivskriminalitet i kapittel 10, læreplasser i kapittel 11 og sosialt ansvar i kapittel 12.

Del III beskriver hvordan de politiske målene som er beskrevet i del I og II, kan nås gjennom tiltak for bedre styring, profesjonalisering og effektivisering av offentlige anskaffelser. Behovet for et kompetanseløft gjennom utdanning og forskning, kurssertifisering og veiledning omtales i kapittel 13. Kapittel 14 beskriver hvordan bedre styring, ledelse og organisering av anskaffelsene er en nødvendig forutsetning for å profesjonalisere innkjøpsfunksjonen. Det fremgår av kapittel 15 at økt samarbeid og samordning mellom oppdragsgivere kan være et svært effektivt virkemiddel for å oppnå mer robuste og profesjonelle innkjøpsmiljøer. Kapittel 16 omhandler digitalisering som virkemiddel for å oppnå bedre og mer effektive innkjøp. Betydningen av bedre statistikk og styringsgrunnlag er temaet i kapittel 17.

Kapittel 18 inneholder en drøftelse av hva som er et riktig nivå på håndhevelse og kontroll av anskaffelsesprosessene, for å nå regjeringens mål om mer effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser.

I kapittel 19 omtales meldingens økonomiske og administrative konsekvenser.

1.2 Effektivisering og profesjonalisering

Norge er godt rustet til å møte fremtiden, men norsk økonomi står også overfor store utfordringer. Offentlige utgifter vil øke blant annet som følge av at vi blir flere eldre, og at vi lever lenger. Over tid vil etterspørselen etter varer og tjenester fra oljevirkosheten avta. Norge trenger flere ben å stå på i årene som kommer. Vi må ha velfungerende markeder, og det må legges til rette for vekst og arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor. God omstillingsevne vil bidra til at norske virksomheter står godt rustet til å møte internasjonal konkurranse. Vi må trygge velferdsordningene gjennom å få flere i arbeid og ta i bruk nye og bedre løsninger i offentlig sektor. Klimaendringene stiller oss overfor store utfordringer de neste tiårene, og Norge har forpliktet seg til store reduksjoner i sine utslipp. Det er derfor behov for en omstilling av norsk økonomi.

Norge har gode offentlige velferdsordninger og en velfungerende forvaltning, men vi må hele tiden spørre oss selv om vi løser oppgavene godt nok. Gårsdagens løsninger vil ikke være tilstrekkelige for dagens og morgendagens utfordringer. Vi må tenke smartere og være mer nyskapende.

For å sikre et bærekraftig velferdssamfunn blir det stadig viktigere å gjennomgå og tilstrebe bedre bruk av skattebetalernes penger. Effektivisering og produktivitetsforbedring står sentralt i regjeringens arbeid med å utvikle forvaltningen. Produktivitetskommisjonens to rapporter og OECDs landrapport for Norge peker på behovet for sterkere innsats for å forbedre produktiviteten i offentlig sektor. Produktivitetskommisjonens beregninger viser at økt produktivitetsvekst er nødvendig. Hvis vi ikke oppnår dette, kan vi få stagnerende levestandard, store offentlige underskudd eller et urimelig høyt skattenivå. Det er derfor viktig at de offentlige virksomhetene prioriterer å arbeide systematisk med å utnytte tildelte ressurser bedre og øke produktiviteten.

Hovedformålet med regelverket om offentlige anskaffelser er å fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser. Det betyr at oppdragsgiverne skal anskaffe ytelser som oppfyller virksomhetens behov på en god måte, til riktig kvalitet og lavest mulig pris. Det betyr også at det ikke må kreve unødvendig tid og kostnader for en offentlig virksomhet å gjøre en anskaffelse, eller for en leverandør å levere et tilbud. Offentlige anskaffelser skal også stimulere til innovasjon og næringsutvikling, og de skal brukes for å løse utvalgte samfunnsutfordringer knyttet til klima og miljø, arbeidskriminalitet,

behovet for læreplasser og grunnleggende menneskerettigheter. Effektiv ressursbruk innebærer derfor at oppdragsgiverne skal kunne ta samfunnshensyn på en måte som bidrar til å oppnå samfunnsmålene på en kostnadseffektiv måte.

Kapittel 2 i meldingen beskriver behovet og potensialet for å effektivisere offentlige anskaffelser.

Regjeringens tiltak

Vurderingen av hva en offentlig virksomhet bør gjøre i egenregi og hva som bør kjøpes i markedet, er ofte kompleks, og omfanget av egenregi varierer mellom markeder. Regjeringen ønsker særlig å rette oppmerksomhet mot arbeidsdelingen i markedet for utvikling av IKT-tjenester, ettersom næringen har gitt klar tilbakemelding om at det finnes et stort potensial i denne sektoren for at private aktører kan bidra med løsninger for det offentlige. Regjeringen vil derfor utrede dette temaet for å få økt kunnskap om praksis, og for å gjøre en vurdering av om denne praksisen er hensiktsmessig.

REGJERINGEN VIL:

- Vurdere arbeidsdelingen mellom privat og offentlig sektor, og statlige virksomheters bruk av markedet på ulike områder, herunder se nærmere på hva som gjøres internt, og hva som overlates til markedet innen IKT i offentlig sektor.

1.3 Regjeringens mål for offentlige anskaffelser

1.3.1 Bedre konkurranse

Offentlig sektor er et stort marked for næringslivet i Norge. For mange leverandører er det å få oppdrag for offentlige virksomheter en viktig del av livsgrunnlaget deres. Offentlige anskaffelser har ikke bare betydning for den enkelte bedrift, men også for verdiskapingen totalt, ved at bedrifter skaper verdier og arbeidsplasser i Norge. Noe av det viktigste oppdragsgiverne kan gjøre, er derfor å legge til rette for god konkurranse i sine anskaffelser.

REGJERINGENS TILTAK

De fleste av forholdene som tas opp i punkt 5.2 i meldingen, knytter seg til hvordan oppdragsgiverne legger opp sine anskaffelser. Valgene de gjør, avhenger igjen av deres profesjonalitet og innkjøpsfaglige kompetanse. Økt kompetanse og profesjonalisering, jf. kapittel 13 til 15, vil følgelig også ha stor betydning for oppdragsgivernes valg og tilrettelegging for konkurranse, herunder muligheten for deltakelse for nyetablerte og små og mellomstore bedrifter.

Informasjon og veiledning er viktig for å gi økt kunnskap og bevissthet, først og fremst hos oppdragsgiverne, men også hos leverandørene. Gjennom Difis arbeid med veiledning, utarbeidelse av maler mv. er målet å øke kompetansen hos oppdragsgiverne slik at de har

best mulige forutsetninger for å planlegge og gjennomføre gode anskaffelser. Indirekte kommer denne veiledningen også leverandørene til gode. Difi har også utarbeidet noe veiledning rettet mot leverandørene direkte og holder også kurs der leverandørene inviteres sammen med oppdragsgiverne.

Kurs og veiledning til leverandørene ut over dette er det naturlig at næringslivets egne interesseorganisasjoner og markedet ellers tilbyr. NHO og andre interesseorganisasjoner tilbyr også mye av dette til sine medlemmer i dag.

Økt kunnskap og bevissthet skapes også gjennom dialog. Næringslivet har viktige og gode innspill til hvordan offentlige anskaffelser kan bli bedre, jf. blant annet gjennomgangen i punkt 5.2 i meldingen, og som de i varierende grad opplever at oppdragiverne hører på eller kjenner til. Samtidig er det også mye leverandørene kan bli bedre på og bidra med, jf. den kortfattede gjennomgangen i punkt 5.3. Regjeringen uttaler i meldingen at den vil invitere næringslivet og offentlige oppdragsgivere til å gå sammen om å utarbeide felles kjøregler for hvordan offentlige anskaffelser best kan gjennomføres. Tanken bak tiltaket er å etablere en dialog mellom næringslivet og offentlige oppdragsgivere som skal munne ut i et omforent dokument med kjøregler som retter seg mot både oppdragsgiverne og leverandørene. Målet er at dette vil bidra til økt bevisstgjøring, som igjen vil gi bedre anskaffelser, lavere transaksjonskostnader og senke konfliktnivået.

Partene inviteres også til å arbeide med en felles informasjonsstrategi slik at informasjon og kunnskap om kjøreglene blir spredd til leverandørene og oppdragsgiverne som ikke deltar i det konkrete arbeidet med å utarbeide kjøreglene. Regjeringen peker på at målet bør være at alle landets oppdragsgivere, og alle ledd av deres organisasjon, skal være kjent med kjøreglene når de skal gjennomføre en anskaffelse, og alle leverandørene når de skal inngi tilbud.

REGJERINGEN VIL:

- Evaluere hevingen av nasjonal terskelverdi i anskaffelsesregelverket.
- Foreta en todelt utredning av de markedsmessige konsekvensene av store offentlige anskaffelser og oppdragsgivernes etterlevelse av regelverkets «del opp eller begrunn-prinsipp», for utvalgte områder der vi vet at det er utfordringer med store kontrakter.
- I samarbeid med næringslivet og oppdragsgivere utarbeide felles kjøregler for offentlige anskaffelser.

1.3.2 En åpen forvaltning uten korrupsjon

Korrupsjon er et svært skadelig samfunnsfenomen med potensielt store negative konsekvenser. Korrup-

sjon reduserer tilliten til det offentlige og kan, i ytterste konsekvens, undergrave viktige hensyn som seriositet i arbeidslivet og krav til helse, miljø og sikkerhet. Anskaffelsesregelverket skal blant annet sikre det offentliges integritet og bidra til at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Regelverket skal således bidra til å sikre det offentliges tillit utad og forhindre korrupsjon og kameraderi.

OECD anser anskaffelser som et av de viktigste risikoområdene for korrupsjon i internasjonal sammenheng. Åpenhet er et grunnleggende virkemiddel for å få bukt med korrupsjon og korrupsjonsliknende atferd.

REGJERINGENS TILTAK

Økt åpenhet om offentlige kontrakter er et av de viktigste virkemidlene for å styrke mulighetene for å avdekke korrupsjon og illojal opptreden. Mer bruk av regnskapsdata, og åpenhet om disse, kan bidra til å forebygge og avdekke korrupsjon. Som nærmere beskrevet i kapittel 17 i meldingen, vil regjeringen igangsette et arbeid for å sikre bedre tilgang til og bruk av data på anskaffelsesområdet, med det siktemål å blant annet styrke åpenheten om offentlige innkjøp. Utredningen vil blant annet se på hvordan mer leverandørinformasjon kan gjøres offentlig tilgjengelig.

Regjeringen arbeider med å styrke åpenheten i forvaltningen også på andre områder. Som en del av Open Government Partnership har regjeringen, sammen med sivilsamfunnsorganisasjonene i Norge, utarbeidet en handlingsplan med konkrete forpliktelser som skal bidra til en mer åpen forvaltning.

Det har i lengre tid vært arbeidet aktivt med anti-korrupsjon i Norge. Det foreligger god veiledning på området fra blant annet Difi, KS og Transparency International. Antikorrupsjonsarbeid er likevel ikke noe man er «ferdig med», og det krever vedvarende oppmerksomhet og prioritering.

Anskaffelsesregelverket er et viktig verktøy for å sikre vedvarende antikorrupsjonsarbeid. Som vist i punkt 6.4.2, er åpenhet og antikorrupsjon en sentral del av begrunnelsen for flere av reglene i regelverket. Samtidig er det mulig å videreutvikle og styrke veiledningen på området for å sikre en bedre etterlevelse og en bedre praktisering av regelverket. Regjeringen vil sørge for at Difi videreutvikler og styrker sin veiledning om antikorrupsjonsarbeid.

REGJERINGEN VIL:

- Videreutvikle og styrke veiledningen om antikorrupsjon og åpenhet i forvaltningen.

1.3.3 Innovative offentlige anskaffelser

Det offentliges oppgaver er i stadig utvikling. Det samme gjelder innbyggernes behov og utfordringer. Gode innovative løsninger kan bidra til å løse de sam-

funnsmessige utfordringene vi står overfor, som klimaendringer, demografiske endringer og endringer som følge av den teknologiske utviklingen. Innovasjon i offentlige anskaffelser er derfor særlig aktuelt for å bidra til omstilling og jobb- og verdiskaping innen klima og miljø, helse og aldring og digitalisering.

REGJERINGENS TILTAK

Regjeringen peker i meldingen på at den vil videreføre Leverandørutviklingsprogrammet. Regjeringen vil også foreta en bred gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Denne gjennomgangen omfatter blant annet Leverandørutviklingsprogrammet og Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til programmet. Resultater fra virkemiddelgjennomgangen vil gi grunnlag for å vurdere den videre innretningen på programmet.

Større spredning av de utviklede løsningene kan oppnås blant annet gjennom samordning av offentlige innkjøp i kommunesektoren. Det er viktig at innovative anskaffelser er blant de anskaffelsene som vurderes gjennomført i samarbeid med andre oppdragsgivere. Samordning i kommunal sektor anses derfor som en nøkkel for å oppnå målene om større spredning av utviklede løsninger. Som angitt i kapittel 15 i meldingen, vil regjeringen utrede samordning av fylkeskommunale og kommunale innkjøp. Utredningen vil omfatte hvordan samordning kan bidra til økt spredning av innovative løsninger.

Det er samtidig et tydelig behov for kompetansehevende tiltak og styrking av innovasjonsperspektivet i de enkelte innkjøpsorganisasjonene. Regjeringen vil styrke Difis rolle innen veiledning og bygging av kompetanse på innovasjon, særlig når det kommer til gjennomføring av innovasjonsvennlige anskaffelser. Tiltaket må ses i lys av behovene som er adressert i punkt 7.5 i meldingen.

REGJERINGEN VIL:

- Videreføre Leverandørutviklingsprogrammet. I forbindelse med Nærings- og fiskeridepartementets næringsrettede virkemiddelgjennomgang vil innretningen på programmet bli vurdert.
- Fortsette satsingen på risikoavlastning gjennom ordningen med Innovasjonskontrakter.
- Styrke Difis rolle innen veiledning og oppbygging av kompetanse på innovative anskaffelser.

1.3.4 Mer klima- og miljøvennlige anskaffelser

Klimautfordringene er blant de største utfordringene vi står overfor i vår tid. Den siste rapporten fra FNs klimapanel viser at klimaendringene kan bli dramatiske. Verden trenger en langt større og raskere omstilling enn det vi tidligere har lagt til grunn. Store utslippsreduksjoner globalt før 2030 medfører større sjanse til å

begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader celsius. Norge har satt ambisiøse klimamål som er forankret blant annet gjennom klimaforliket og i klimaloven som Stortinget vedtok i juni 2017.

Nytt anskaffelsesregelverk stiller krav til ivaretagelse av klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Effektiv ressursbruk forutsetter at gevinsten av å sette krav til klima og miljø er større enn de økte kostnadene det innebærer.

For at offentlige anskaffelser skal bli et effektivt miljøpolitisk virkemiddel, er det viktig at oppdragsgiverne har overordnede planer og strategier for å ta klima- og miljøhensyn i sine anskaffelser, og at innkjøperne har kompetanse til å vurdere klima- og miljøeffekten i de ulike tilbudene. Det kan være behov for spesialisert miljøfaglig kompetanse for å kunne treffe gode valg. Økt profesjonalisering av offentlige anskaffelser er derfor avgjørende for å lykkes med de miljøpolitiske målene som regjeringen har satt seg.

REGJERINGENS TILTAK

Klima og miljø er det feltet der oppdragsgiverne selv mener at de har mest å gå på, både når det gjelder prioritet, kunnskap og kompetanse i sin organisasjon og i sine anskaffelser. For å øke andelen gode klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser er det viktig å få mer klarhet i hvorfor det er slik, og hvordan dette kan bli bedre. Regjeringen vil derfor utarbeide en handlingsplan som skal bidra til å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon.

For å bidra til overordnet og koordinert kompetanseheving og hjelp til å gjennomføre gode og effektive miljøvennlige offentlige anskaffelser, vil regjeringen også se på mulighetene for at sentrale fagorganer på klima og miljø og offentlige anskaffelser, herunder Difi, kan utvikle verktøy for å identifisere effekter og kostnader av å stille miljøkrav i offentlige anskaffelser.

REGJERINGEN VIL:

- Se på mulighetene for å utvikle verktøy for å identifisere effekter og kostnader av å stille miljøkrav i offentlige anskaffelser.
- Utarbeide en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon.

1.3.5 Bekjempelse av arbeidslivskriminalitet og useriøsitet

Arbeidslivskriminalitet og useriøsitet er ofte organisert, og konsekvensene er alvorlige, da det fører til utnyttelse av arbeidstakere, kan virke konkurransevridende og svekker grunnlaget for velferden. Flere undersøkelser og rapporter viser at mange oppdragsgivere ikke er gode nok til å følge opp krav til lønns- og arbeidsvilkår i sine kontrakter. Offentlig sektor er en betydelig

markedsaktør og har et særlig ansvar for å sørge for ryddige og seriøse forhold i norsk arbeidsliv og bidra til å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Regjeringen forventer derfor at oppdragsgiverne prioriterer dette arbeidet.

De betydelige investeringene og innkjøpene som gjøres i offentlig sektor, kan utgjøre et attraktivt marked, også for kriminelle aktører. Oppdragsgiverne må derfor ha et bevisst og aktivt forhold til hvordan de kan motvirke arbeidslivskriminalitet i sine innkjøp. Kompetente og profesjonelle innkjøpere vil være bedre i stand til å redusere risikoen for å benytte useriøse leverandører. Økt profesjonalisering er derfor avgjørende for å lykkes med å bekjempe arbeidslivskriminalitet og useriøsitet gjennom offentlige anskaffelser.

REGJERINGENS TILTAK

Offentlige innkjøp er et viktig virkemiddel for å motvirke arbeidslivskriminalitet. Ved å profesjonalisere offentlige innkjøp blir oppdragsgiverne bedre i stand til å forhindre arbeidslivskriminalitet i kontraktene sine. Regjeringen vil at det skal bli enklere å være seriøs, ved å bidra til bedre etterlevelse av regelverket og styrke samarbeidet mellom oppdragsgiverne og kontroll- og tilsynsmyndighetene.

Regjeringen vil også arbeide for at tjenesten eBevis blir videreutviklet. Det er mulig å utvide denne tjenesten til både å inkludere flere registre, samt at flere brukere gis tilgang til informasjonen som tilgjengeliggjøres gjennom tjenesten. Difi skal i 2019 vurdere hvilke registre som er aktuelle for en utvidelse på anskaffelsesområdet.

I en fellesføring for 2018 og 2019 er alle statlige virksomheter pålagt å gjennomføre og følge opp anskaffelser på en slik måte at det motvirker arbeidslivskriminalitet. Rapporteringen fra virksomhetene i årsrapportene vil utgjøre et viktig kunnskapsgrunnlag. Det skal derfor gjennomføres en evaluering av virksomhetenes erfaringer med fellesføringen. Basert på denne evalueringen vil regjeringen vurdere behovet for ytterligere tiltak i forbindelse med de statlige virksomhetenes oppfølging av plikter i regelverket.

REGJERINGEN VIL:

- Etablere eBevis på anskaffelsesområdet og videreutvikle tjenesten slik at det gis tilgang til flere datakilder og for flere brukergrupper.
- Styrke samarbeidet mellom oppdragsgiverne og kontroll- og tilsynsmyndighetene i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet.
- Bidra til økt etterlevelse av regelverket ved å videreføre arbeidet med, og sørge for spredning av, veilederen til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.
- Evaluere fellesføringen til alle statlige virksomheter om arbeidslivskriminalitet, og med bakgrunn i denne vurdere behovet for ytterligere tiltak.

- Utarbeide overordnet veiledning til oppdragsgivere som ønsker å ta i bruk strengere krav mot useriøsitet og arbeidslivskriminalitet enn anskaffelsesregelverket krever.

1.3.6 Flere lærlinger

Regjeringen har signalisert i Granavolden-erklæringen at de vil «fortsette arbeidet med å skaffe flere læreplasser». I regelverket for offentlige anskaffelser er det innført en plikt for offentlige oppdragsgivere til å stille krav om bruk av lærlinger. Dette kravet kan bidra til å oppnå målet om flere læreplasser for elever i yrkesfaglige utdanninger.

Hvert år står om lag 8 000 søkere uten lærlingplass. Rundt 5 500 av disse er ungdommer. En del av disse blir stående uten jobb og skole i kortere eller lengre perioder. Ungdom uten fullført videregående utdanning er oftere arbeidssøkere, oftere uføretrygdde og de mottar i snitt mer sosialhjelp sammenlignet med de som fullfører videregående skole.

REGJERINGENS TILTAK

Regjeringen anser kravet om bruk av lærlinger i offentlige kontrakter som et viktig virkemiddel for å fremme yrkesfagløftet og i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Regjeringen mener det også er viktig å følge med på hvilken virkning krav til lærlinger i anskaffelsesregelverket får for antall læreplasser og for å få ned arbeidslivskriminaliteten.

Gode innkjøp forutsetter god kompetanse og profesjonelle innkjøpere. Det gjelder også det å stille krav til bruk av lærlinger, særlig dersom det stilles krav som går ut over det forskriften krever. Tiltak for økt profesjonalisering er beskrevet i kapittel 13 til 15 i meldingen.

På sikt vil regjeringen gjennomføre en evaluering av regelverket. En evaluering er ikke hensiktsmessig før regelverket er alminnelig kjent blant både oppdragsgiverne og leverandørene, og etter at de involverte partene har hatt tid til å tilpasse seg regelverket. Kunnskapsdepartementet tar derfor sikte på å starte en evaluering av ordningen i løpet av andre halvår 2019 eller første halvår 2020. Da vil regelverket ha virket et par år.

I vurderingen av om det foreligger et særlig behov for læreplasser, skal oppdragsgiverne ta utgangspunkt i Utdanningsdirektoratets statistikk over søkere til læreplass og inngåtte lærekontrakter. Det har vært etterlyst veiledning i form av bedre og mer brukervennlig presentasjon av statistikken. Utdanningsdirektoratet vil derfor utarbeide en ny presentasjon av behovet som er lettere for de ulike oppdragsgiverne å finne frem i, og som vil gjøre det lettere å vurdere om plikten gjelder i den enkelte anskaffelsen. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å utarbeide en oppdatert liste over bransjer hvor det er særlig behov for læreplasser.

REGJERINGEN VIL:

- Foreta en evaluering av plikten til å stille krav om bruk av lærlinger.
- Utarbeide en klar og brukervennlig presentasjon av statistikken over når det foreligger særlig behov for læreplasser i en bransje.

1.3.7 Mer sosialt ansvar

Manglende ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i arbeidsforhold er en betydelig utfordring i mange land. Undersøkelser viser at 25 millioner arbeidere er utsatt for tvangsarbeid og 152 millioner barn utnyttes som arbeidskraft, hvorav 73 millioner barn arbeider under helsefarlige forhold. I et globalt perspektiv er det derfor fortsatt et stort behov for oppmerksomhet rundt bekjempelse av menneskerettighetsbrudd i arbeidsforhold.

Like konkurransevilkår er en viktig forutsetning for velfungerende markeder. Det er derfor helt grunnleggende at leverandørene til det offentlige følger de samme spillereglene, også når det gjelder menneskerettigheter. Leverandører som presser produksjonsprisene gjennom brudd på grunnleggende menneskerettigheter i arbeidsforhold, bør ikke vinne frem i konkurransen om offentlige kontrakter. Det vil gå på bekostning av seriøse leverandører som følger gjeldende lover og regler. Det er derfor innført et nytt lovkrav i anskaffelsesloven som skal fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter i offentlige anskaffelser.

Loven slår fast at oppdragsgiverne skal ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter. Lovbestemmelsen ivaretar Norges internasjonale forpliktelser på området og bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP). Bestemmelsen gir tydelig uttrykk for viktigheten av å arbeide med sosialt ansvar.

REGJERINGENS TILTAK

Lovkravet i anskaffelsesloven stiller krav til offentlige oppdragsgivere om at sosialt ansvar skal prioriteres, og at ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter er et samfunnshensyn som skal vektlegges i offentlige anskaffelser.

Det er økt oppmerksomhet rundt samarbeid om disse spørsmålene i det norske anskaffelsesmiljøet i dag. Dette er en positiv tendens. Det er likevel et stort potensial for både videre profesjonalisering og effektivisering. Det er fortsatt flere utfordringer knyttet til det å stille hensiktsmessige krav til sosialt ansvar. Regjeringen har merket seg at det i enkelte tilfeller stilles krav som er lite tilfredsstillende, og at det på enkelte områder stilles krav i for få kontrakter. Dette viser at det fortsatt er behov for bevisstgjøring om problemstillingen blant nor-

ske oppdragsgivere. Samtidig er det behov for mer kompetanse om hvordan det kan stilles hensiktsmessige krav.

REGJERINGEN VIL:

- Integreere ivaretagelsen av sosialt ansvar i veiledning om anskaffelser hvor det er høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter.
- Bidra til bevisstgjøring om sosialt ansvar i relevante nettverk for innkjøpere.

1.4 Tiltak for økt styring, profesjonalisering og effektivisering

1.4.1 Behovet for et kompetanseløft

Økt kompetanse er en viktig del av arbeidet med profesjonalisering av offentlige anskaffelser. Det handler om å forbedre oppdragsgiverne slik at de er i stand til å utføre innkjøp best mulig. For å få til dette kreves det at ledere og innkjøpere har den rette kompetansen.

Oppdragsgiverne må gjøre en rekke vurderinger og valg for å gjennomføre gode og effektive anskaffelser. Eksempler på slike valg er hvilken prosedyre som skal velges, når og på hvilken måte en skal ha dialog med markedet, om kontrakter skal deles opp eller ikke osv. Valgene handler ikke kun om det anskaffelsesrettslige. Vurderinger og valg som innkjøperne gjør, har også betydning for om virksomhetens behov blir best mulig dekket, og kan ha konsekvenser for de markedene virksomheten kjøper av.

Et kompetanseløft blant ledere og offentlige innkjøpere kan gi betydelige besparelser i form av mer effektive innkjøp og dermed bidra til bedre bruk av offentlige midler. Et kompetanseløft vil også bidra til bedre etterlevelse av de ulike samfunnshensynene i regelverket og gjøre virksomhetene bedre i stand til å bruke anskaffelser som en drivkraft for omstilling og nytenkning. Samtidig kan et kompetanseløft bidra til statusheving, slik at innkjøperne får en tydeligere rolle som viktige verdiskapere.

REGJERINGENS TILTAK

For å kunne gjennomføre mer effektive anskaffelser har oppdragsgiverne behov for god veiledning knyttet til blant annet planleggingen av anskaffelser og kontraktsoppfølgingen, herunder gevinstrealisering gjennom oppfølgingen av kontraktene. Difis arbeid med utarbeidelse av veiledning, inkludert maler og eksempel-dokumenter, er et kontinuerlig arbeid som regjeringen vil videreutvikle. Videreutviklingen handler ikke bare om å se på selve innholdet i veiledning, men også om hvordan veiledningen fremstilles og formidles. Det er viktig at veiledningen er så brukervennlig som mulig, slik at det er lett for brukerne å finne frem til den informasjonen som er relevant for dem.

Et bedre tilbud til ledere er også viktig for å øke kompetansen hos ledere og beslutningstakere i offentlige virksomheter. Regjeringen vil utvikle et bedre tilbud for kompetanseheving for ledere i staten.

REGJERINGEN VIL:

- Videreutvikle kompetansetilbudet for innkjøpere, inkludert veiledning, maler og eksempeldokumenter, særlig rettet mot planleggingen og oppfølgingen av anskaffelsene.
- Utvikle flere fagplaner som et grunnlag for å videreutvikle og styrke en sertifiseringsordning innen offentlige anskaffelser.
- Utvikle et bedre kompetansetilbud om offentlige anskaffelser for ledere av offentlige virksomheter.
- Vurdere nærmere behovet for kriterier for når og hvordan det bør stilles krav til digital sikkerhet i offentlige anskaffelser.

1.4.2 Styring, ledelse og organisering

Internasjonale erfaringer viser at styring og forankring av tiltak hos landets øverste myndigheter er et viktig suksesskriterium for å oppnå mer effektive offentlige innkjøp. Klare føringer fra departementene til underliggende virksomheter er derfor viktig for å få gjennomført nødvendige endringer.

Regjeringen peker i meldingen på at den forventer at offentlige virksomheter styrer sine innkjøp på en måte som innebærer en mest mulig effektiv bruk av samfunnets ressurser. For statlige virksomheter har regjeringen innført avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen), som forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Bedre styring, ledelse og organisering av innkjøp kan være et viktig tiltak for virksomhetene for å oppfylle kravene om effektivisering. Det samme gjelder for å nå regjeringens mål om blant annet mer miljøvennlige og innovative anskaffelser, digitalisering, mindre arbeidslivskriminalitet og korrupsjon.

REGJERINGENS TILTAK

Det er et klart behov for bedre styring, ledelse og organisering av statens innkjøp. Hvilke tiltak som bør gjennomføres, varierer fra sektor til sektor. Ofte vil det være sammenfallende behov for ulike offentlige virksomheter i samme sektor, og det kan vise seg å være behov for større grad av samarbeid og samordning mellom virksomhetene, jf. kapittel 15 i meldingen. Det kan også være et behov for å vurdere sektorovergrepene løsninger, for eksempel basert på faktorer som virksomhetenes størrelse og arbeidsform. Virksomheter innenfor ulike sektorer kan, på bakgrunn av slike faktorer, ha like utfordringer på innkjøpsområdet som tilsier at det bør vurderes å etablere sektorovergrepene løsninger.

Regjeringen vil derfor utrede behovet for sektorvise gjennomganger av styringen, ledelsen og organiseringen av statlige innkjøp. Utredningen skal identifisere hvilke sektorer som er aktuelle for en nærmere gjennomgang. Utredningen skal også vurdere om det kan være aktuelt med sektorovergrepene løsninger på innkjøpsområdet.

De sektorvise gjennomgangene vil kunne være et virkemiddel for statlige virksomheter til å oppnå både kravene i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen), og andre overordnede mål. Enkelte sektorer har allerede gjennomført tilsvarende gjennomganger, for eksempel miljøforvaltningen, mens i andre sektorer antas det å være et stort forbedringspotensial.

Potensialet for forbedringer er like stort i kommunal sektor, og det kan være behov for lignende gjennomganger i kommunesektoren også. De statlige gjennomgangene vil gi kommunene et godt kunnskapsgrunnlag dersom de igangsetter gjennomganger for å effektivisere og profesjonalisere sine innkjøp.

For å sikre at underordnede virksomheter prioriterer god styring, ledelse og organisering av sine innkjøp, bør departementene, i oppfølgingen av de sektorvise gjennomgangene, stille klare krav til virksomhetenes prioriteringer og resultater på innkjøpsområdet. Dette bør gjøres gjennom etatsstyringen, der tildelingsbrev og lederlønsktrakter er sentrale verktøy.

REGJERINGEN VIL:

- Utrede behovet for sektorvise tiltak for bedre styring, ledelse og organisering av statlige innkjøp.

1.4.3 Mer samordning av offentlige innkjøp

Å gjennomføre offentlige anskaffelser innebærer ofte omfattende og krevende prosesser som fordrer at oppdragsgiverne har ansatte eller leier inn personer med god anskaffelsesfaglig kompetanse og erfaring. I tillegg er det gjerne nødvendig med juridisk bistand for å sikre korrekt etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Mange offentlige oppdragsgivere ser det derfor som hensiktsmessig å samarbeide med andre offentlige oppdragsgivere for å spare penger og ressurser.

Det finnes mange typer innkjøpssamarbeid. Fra midlertidige samarbeid om enkeltanskaffelser mellom to oppdragsgivere, til permanente innkjøpssentraler som er etablert for å kjøpe inn varer og tjenester på vegne av en rekke oppdragsgivere. Og fra uforpliktende og uformelle samarbeid, til obligatoriske løsninger basert på formelle avtaler. Innkjøpssamarbeid kan videre være begrenset til samarbeid om spesifikke varer eller tjenester, som for eksempel medisiner, eller spesifikke sektorer som politisektoren og forsvarssektoren. Innkjøpssamarbeid kan også omfatte nettverk der ulike virksom-

heter møtes for å utveksle erfaringer eller råd i forbindelse med offentlige innkjøp.

REGJERINGENS TILTAK

I tillegg til tiltakene nevnt i kapittel 15 i meldingen mener regjeringen det bør jobbes for å legge til rette for mer og bedre samordning generelt, slik at offentlige oppdragsgivere på eget initiativ kan etablere innkjøps-samarbeid der det er behov for og ønske om det. Dette kan omfatte etablering av faste innkjøps-samarbeid eller samarbeid av kortere varighet, for eksempel for en bestemt krevende anskaffelse. Det kan også være snakk om mindre samarbeid mellom to til tre virksomheter, større regionale samarbeid eller samarbeid på tvers av forvaltningsnivå.

I rapporten fra KPMGs kartlegging av innkjøps-samarbeid er det foreslått en rekke tiltak for å legge til rette for innkjøps-samarbeid. Dette omfatter tiltak knyttet til blant annet strategi, organisering, prosess, roller og teknologi, herunder utvikling av veiledere, maler, rådgivning og bruk av teknologiverktøy.

For å legge til rette for bedre samarbeid om offentlige innkjøp og for å få bedre bruk av de samarbeidene som allerede eksisterer, vil regjeringen sørge for utvikling av veiledning og beste praksis.

REGJERINGEN VIL:

- Vurdere om Statens innkjøps-senter skal videreføres som en permanent ordning og om senterets kapasitet og kompetanse skal styrkes.
- Vurdere rollen og oppgavene til Statens innkjøps-senter, og organiseringen og finansieringen av senteret.
- I samarbeid med fylkeskommunene og kommunene utrede samordning av fylkeskommunale og kommunale innkjøp.
- Starte arbeidet med å etablere en innkjøps-ordning for skytjenester rettet mot offentlig sektor.
- Tilrettelegge for økt innkjøps-samarbeid gjennom utvikling av veiledning og beste praksis.

1.4.4 Digitalisering som virkemiddel

Digitalisering av offentlige anskaffelser innebærer å bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i planleggingen, gjennomføringen og oppfølgingen av offentlige innkjøp. Bruk av digitale verktøy hos oppdragsgivere og leverandører kan lede til betydelig forbedring av anskaffelsesprosessene.

Målet med digitalisering er å oppnå mer effektive og profesjonelle anskaffelser og forenkling av arbeidsprosesser. Med økt bruk av digitale verktøy vil det også bli bedre tilgang til data og statistikk, som kan utvikles til nyttig styringsinformasjon.

REGJERINGENS TILTAK

Regjeringen vil gjennom «Program for digitale anskaffelser» legge til rette for bruk av digitale verktøy som støtte i anskaffelsesprosessen.

For å forsterke arbeidet med programmet er det et klart mål at

- alle offentlige virksomheter tar i bruk digitale verktøy i hele anskaffelsesprosessen
- det finnes standardformater og fellesløsninger som muliggjør sømløs flyt av informasjon mellom ulike verktøy i hele anskaffelsesprosessen og på tvers av landegrenser
- alle delprosesser kan gjennomføres digitalt i alle anskaffelser
- digitalisering gir leverandørene og oppdragsgiverne lavere kostnader i gjennomføringen av offentlige anskaffelser

Digitalisering av offentlig sektor er viktig og skal bidra til å gjøre offentlig sektor mer effektiv. Utviklingen på IKT-området går raskt, og dette berører også digitaliseringen på anskaffelsesområdet. Regjeringen vil følge med på fremdriften i «Program for digitale anskaffelser» og løpende vurdere om deler av programmet kan gjennomføres raskere enn det som opprinnelig er planlagt.

REGJERINGEN VIL:

- Ha som mål at alle offentlige virksomheter innen utgangen 2024 skal bruke digitale verktøy i hele anskaffelsesprosessen, og at det skal være sømløs informasjonsflyt mellom ulike digitale løsninger.
- Vurdere om det skal stilles krav til bruk av digitale verktøy i flere delprosesser ved offentlige anskaffelser.

1.4.5 Bedre data, statistikk og styringsinformasjon

Bruk av statistikk og styringsinformasjon om offentlige anskaffelser har to hovedmål. For det første trengs det oversikt over og kunnskap om styring av offentlig pengebruk. Kunnskapen trengs både som grunnlag for overordnet politikkutforming og måling av om overordnede politiske mål blir nådd, og som grunnlag for styring av innkjøpsfunksjonen i den enkelte virksomhet. For det andre er en åpen forvaltning viktig for demokratiet fordi det bidrar til å opprettholde en høy tillit i befolkningen til at offentlige midler blir brukt effektivt.

Informasjon om gjennomførte anskaffelser vil gi oppdragsgiverne, sentrale myndigheter og offentligheten bedre kunnskap om omfanget, type og karakteristika ved anskaffelsene og hvem som blir tildelt kontraktene. Dette er informasjon som kan bidra til mer effektive offentlige innkjøp i fremtiden, og bedre utnyttelse av knappe offentlige ressurser.

REGJERINGENS TILTAK

Som vi har vist i kapittel 17 i meldingen, er det flere utfordringer knyttet til statistikk og styringsinformasjon på innkjøpsområdet. En grunnleggende utfordring er at den tilgjengelige informasjonen ikke dekker behovet. Dette skyldes delvis at det per i dag ikke finnes relevante data og statistikk, noe som handler om at dagens kilder ikke er dekkende. I andre tilfeller finnes informasjonen i eksisterende kilder, men det er utfordringer med tilgangen til kildene.

Det er behov for blant annet å undersøke følgende nærmere:

- Vurdere hvilke kilder som skal danne grunnlaget for videreutviklingen av statistikken på innkjøpsområdet.
- Hente erfaringer fra andre land.
- Vurdere hvordan bruk av eksisterende og nye standardformater kan muliggjøre gjenbruk av data automatisk, på tvers av digitale løsninger og virksomheter.
- Vurdere behov for tilpasninger og endringer av gjeldende regelverk for å sikre tilgang til, og bruk av, data på anskaffelsesområdet.
- Vurdere hvordan mer leverandørinformasjon kan gjøres offentlig tilgjengelig.
- Vurdere om informasjon om kommunale og fylkeskommunale anskaffelser, inkludert leverandørinformasjon, kan utnyttes bedre.
- Vurdere behovet for sentral innhenting og lagring av informasjon og hvilke aktører som kan være aktuelle for å drifte dette.

Regjeringen vil på denne bakgrunn utrede nærmere hvordan innhenting, lagring, tilgang og bruk av data på anskaffelsesområdet kan forbedres. Det er behov for å se både på hva som kan gjøres på kort sikt, og hva som er mulig å få til i et lengre, helhetlig perspektiv.

I tillegg vil regjeringen sette i gang arbeider på to konkrete områder. Det første gjelder muligheten for å få bedre tilgang til regnskapsinformasjon om statlige innkjøp. Dette er informasjon som i utgangspunktet er offentlig tilgjengelig, men det er i dag utfordringer med tilgangen.

Det andre er å sørge for at flere og bedre data fra Doffin gjøres tilgjengelig. I dette arbeidet bør det blant annet undersøkes hvordan man kan få oppdragsgiverne til å i større grad etterleve forskriftens krav om å kunnngjøre kontraktinngåelsene.

REGJERINGEN VIL:

- Se på muligheten for å få bedre tilgang til offentlig tilgjengelig regnskapsinformasjon om statlige innkjøp.

- Sørge for bedre uthenting og tilgjengeliggjøring av data fra Doffin som grunnlag for utarbeidelse av statistikk om offentlige innkjøp.
- Utrede nærmere hvordan innhenting, lagring, tilgang og bruk av data på anskaffelsesområdet kan forbedres både på kort og lang sikt.

1.4.6 Håndheving og kontroll

Anskaffelsesregelverket inneholder detaljerte prosedyreregler som skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og at det offentlige opptrer med integritet. For å sikre at oppdragsgiverne opptrer i samsvar med regelverket, slik at disse målene nås, er det behov for et effektivt håndhevingsystem.

Regler om håndhevelse og kontroll er ett av flere virkemidler i kampen mot korrupsjon og kameraderi. Faren for korrupsjon og annen illojal opptreden reduseres hvis partene vet at oppdagelsesrisikoen er stor. Dette er også bakgrunnen for regjeringens arbeid for å sikre større grad av åpenhet om offentlige kontrakter, jf. kapittel 6 i meldingen.

Tilgang til effektiv håndhevelse er også en sentral rettssikkerhetsgaranti for leverandørene. En forutsetning for velfungerende konkurranse er at leverandørene har tillit til at prosessene gjennomføres i tråd med regelverket slik at kontrakten tildeles det beste tilbudet ut fra de kriteriene som er satt. Leverandørene skal derfor ha en reell og effektiv mulighet til å klage i tilfelle det skjer brudd underveis i anskaffelsesprosessen. En for omfattende og streng håndhevelse kan imidlertid føre til et uønsket høyt konfliktnivå. Langvarige og dyre klage- og rettsprosesser er ressurskrevende for både det offentlige og næringslivet og kan forsinke kontraktsinngåelsen med den konsekvensen at det offentlige ikke kan levere viktige tjenestetilbud eller infrastruktur til innbyggerne.

Brudd på anskaffelsesregelverket kan få alvorlige konsekvenser for offentlige oppdragsgivere.

REGJERINGENS TILTAK

Mye tyder på at KOFA nyter stor tillit og oppfattes som et effektivt og godt tvisteløsningsorgan. For å styrke legitimiteten og gjennomslagskraften ytterligere foreslår regjeringen at KOFA tar en mer aktiv rolle i å følge opp sine avgjørelser om brudd på regelverket. Dette vil gi oppdragsgiverne et ekstra insentiv til å gjennomføre tiltak som reduserer risikoen for tilsvarende brudd i fremtiden.

REGJERINGEN VIL:

- Styrke rollen til KOFA ved at nemnda i større grad følger opp oppdragsgivernes etterlevelse av nemndas avgjørelser.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Offentlige innkjøp utgjorde ca. 523 mrd. kroner i 2017, over 16 pst. av BNP. Dette utgjør en stor del av fellesskapets midler, og effektivisering av offentlige anskaffelser vil dermed kunne innebære store besparelser på offentlige budsjetter.

Offentlige anskaffelser kan også være et viktig virkemiddel for god konkurranse og mer innovasjon i næringslivet. Dette vil kunne føre til et mer omstillings- og konkurransedyktig norsk næringsliv, som fører til økt verdiskaping og økonomisk vekst i Norge.

For å oppnå disse målene kreves kunnskap og bevissthet blant innkjøperne om hvordan de kan oppnå dette. For å lykkes med omstilling gjennom offentlige anskaffelser må det bygges mer profesjonelle og robuste innkjøpsfunksjoner med solid kompetanse.

Mange av tiltakene omtalt i meldingen er pågående initiativ eller tiltak som vil legge til rette for reduserte kostnader, bedre kvalitet, tidsbesparelser, bedre styring og gevinstrealisering. Hvordan tiltakene faktisk blir tatt i bruk, vil avgjøre kostnaden og nytten. Eksempler på dette er digitalisering av anskaffelser og økt samordning av anskaffelser.

Tilrettelegging for økt digitalisering på anskaffelsesområdet er et arbeid som allerede er påbegynt gjennom «Program for digitale anskaffelser» i Difi. Dette programmet startet i 2018 og skal vare ut 2024. Tiltak om digitale anskaffelser som er omtalt i meldingen, vil inngå i dette programmet.

Enkelte tiltak innebærer videre utredningsarbeid for å vurdere eventuelle politikkendringer. Disse arbeidene vil da omfatte utredning av økonomiske og administrative konsekvenser.

Nye tiltak i denne stortingsmeldingen som har økonomiske konsekvenser, dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammene eller med forbehold om når de kan gjennomføres.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Linda C. Hofstad Helleland, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Charister Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Meld. St. 22 (2018–2019) «Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser». Komiteen mener meldingen gir en god oversikt over

målsettinger, regelverk, organisering og praktisering av innkjøp i offentlig sektor. I tillegg skisseres utfordringer på innkjøpsfeltet, og det varsles en rekke tiltak for å møte disse.

Komiteen viser til at offentlig sektor samlet er den største kunden i Norge. Innkjøpene skjer fra mange forskjellige enheter og nivåer, men samlet står innkjøpene for over 500 mrd. kroner i året.

Offentlige anskaffelser skal ivareta en rekke viktige samfunnshensyn ut over å skaffe virksomhetene det de trenger av varer og tjenester. Dette skal skje – innenfor anskaffelsesregelverket – på en kostnadseffektiv måte som ivaretar hensyn til miljø- og klimautfordringer, bekjemper arbeidslivskriminalitet, sikrer rekruttering av lærlinger, ivaretar utviklingen av velfungerende markeder for varer og tjenester, med seriøse leverandører, og i tillegg bidrar til innovasjon og nyskaping. Samtidig skal kontrollrutiner være på plass som sikrer kontroll med kontraktens gjennomføring og levering, og som forhindrer korrupsjon. Innkjøp i offentlig sektor fyller dermed en viktig rolle for å oppnå viktige samfunns-målsettinger.

Komiteen slutter seg til vurderingen i meldingen om at dette krever stor kompetanse i innkjøpsleddet og i kontraktsoppfølgingsfunksjonene. Komiteen vil derfor understreke behovet for å styrke kompetansen i innkjøpsfunksjonen, slik det legges opp til i meldingen.

Komiteen vil også peke på behovet for å utforme anbud på en slik måte at det støtter opp om velfungerende markeder, der både små og store tilbydere får reell anledning til å delta i offentlige innkjøp. Komiteen legger til grunn at anbud skal utformes slik at flest mulig kan delta, der det er naturlig. Dette kan skje gjennom naturlig oppdeling, eller ved å gi anledning til å gi anbud på deler av en kontrakt der det er hensiktsmessig gitt avtalens art. Komiteen vil peke på at det ikke er ønskelig at offentlige innkjøp bidrar til for stor konsentrasjon av leverandører, og dermed mindre konkurranse i markedet.

Komiteen viser for øvrig til meldingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil slutte seg til de mange høringsinstansene som påpeker at regelverket nå er utformet på en god måte, men at en nå må sikre at offentlige innkjøpsfunksjoner har den kompetanse og de verktøy som skal til for å ivareta formålet i regelverket.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at meldingen tar opp mange gode målsettinger for offentlige anskaffelser. Dessverre mangler den konkrete nok tiltak som kan bidra til at målene, som for eksempel klima og seriøse arbeidsvilkår, blir godt nok ivarettatt.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at meldingen løfter mange målsettinger for offentlige anskaffelser. Dessverre er hovedmålet i meldingen hvordan det offentlige skal spare penger, ikke hvordan vi kan bruke offentlige anskaffelser som et verktøy for å løse vår tids største utfordringer, spesielt bekjempelse av global oppvarming og å ivareta Norges klimaforpliktelser. En større vektlegging og konkretisering av disse målsettingene vil dessuten styrke norske virksomheter, slik mange høringsinstanser også vektla, deriblant NHO. Konsekvensen av regjeringspartiens kortsiktige anskaffelsespolitikk, hvor fokus er på besparelser, er at både klima, kvalitet, et seriøst arbeidsliv og norske virksomheter taper.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at regjeringen ønsker å legge til rette for mer privatisering og økt konkurranse om offentlige kontrakter. Disse medlemmer slår fast at offentlige kjerneoppgaver og tjenester innenfor helse, skole og omsorg ikke skal konkurranseutsettes.

Digital sikkerhet er viktig, og komiteen støtter innspill fra Tekna om at det er behov for et klart rammeverk knyttet til digital sikkerhet i offentlige anskaffelser, slik at leverandører vet hvordan de skal utvikle tjenester og produkter som tilfredsstillende kravene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser i denne forbindelse til regjeringens tiltak om å vurdere behovet for kriterier for når og hvordan det bør stilles krav til digital sikkerhet i offentlige anskaffelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er opptatt av å styrke det norske språket og mener at alle offentlige anbud skal følge målloven, og at anbud skal presisere språkkrav, slik at varer og tjenester fungerer slik at ingen blir språklig diskriminert. Det samme gjelder krav til universell utforming.

2.1 Behovet for et kompetanseløft

Komiteen vil understreke behovet for bedret innkjøpskompetanse. Kompetanseheving, veiledning, deling av beste praksis og kompetansesamarbeid mellom forskjellige offentlige innkjøpsenheter er viktig for å oppnå målsettingene med en god offentlig anskaffelsespraksis.

Komiteen vil understreke at anskaffelsesfeltet er i kontinuerlig og rask endring. Kravet til kompetanse og markedsoversikt er stadig økende. Komiteen vil derfor peke på behovet for oppdatert sanntidsinformasjon

om leverandører gjennom eBevis og understreke at det er viktig med et samarbeid på tvers av innkjøpere og med utdannings- og forskningsmiljø for å sikre oppdaterte kompetanse- og kunnskapsgrunnlag.

Komiteen viser til at det er flere tusen virksomheter som kjøper på vegne av det offentlige, og at disse oppdragsgiverne er både store og små.

Komiteen mener at hovedinntrykket er at de fleste offentlige innkjøp kjennetegnes av høy kvalitet som gir effektiv bruk av samfunnets ressurser og en god forvaltning av fellesskapets verdier, likevel er det fortsatt potensial for videre utvikling i mange tilfeller.

Komiteen ser det som viktig å finne en god balanse mellom behovet for forenkling og reduksjon av transaksjonskostnader på den ene siden, og behovet for å adressere aktuelle samfunnsutfordringer på den andre siden. Faglig sterke offentlige innkjøpsmiljø med god markedskompetanse og større rom for fleksibilitet vil bidra til bedre og mer effektive anbudsprosesser. Videre er det behov for økt kontroll og oppfølging av inngåtte kontrakter for å påse at kontraktsvilkårene blir etterlevd.

Komiteen mener at det er avgjørende at det offentlige videreutvikler en arbeidsgiverpolitikk som bygger opp under sterke innkjøpsmiljø for å bidra til effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser. Kontroll og oppfølging av inngåtte kontrakter må prioriteres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at hovedentreprenør må få et klart ansvar for at kontraktsvilkår også blir fulgt av eventuelle underleverandører. Brudd på kontraktsvilkår må få rettslige konsekvenser som for eksempel at de utelukkes fra muligheten til å delta i fremtidige anbud.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, understreker at hovedentreprenørens og/eller hovedleverandørens ansvar for underleverandørs etterlevelse av kontraktsvilkår i all hovedsak er regulert i dag, både gjennom forskrift om informasjons- og påseplikt mv. og forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.

Komiteen mener det er positivt at Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) får ansvar for å utvikle flere veiledere, kompetansetiltak og utarbeiding av standarder.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det under høringen ble tatt opp forslag om å etablere en helpdesk for offentlige anskaffelser. Disse medlemmer mener kompetanse og trygghet er en forutsetning for å utnytte handlingsrom-

met i anskaffelsesregelverket, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en gratis og lett tilgjengelig rådgivningstjeneste for kommuner og andre offentlige innkjøpere.»

Komiteen mener at Anskaffelsesakademiet, som ble etablert i fellesskap av Difi, NHO, KS, LO og flere universitets- og høyskoler for å styrke kompetansen om offentlige anskaffelser, er et svært godt initiativ.

Komiteen mener Anskaffelsesakademiet må videreutvikles i et samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, partene i arbeidslivet og statlige Difi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at dette initiativet nå må få økt økonomisk støtte for å kunne forsterke kompetansen rundt anskaffelser i det offentlige.

På den bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en finansieringsplan som kan styrke Anskaffelsesakademiet i årene framover.»

2.2 Bedre konkurranse

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det kan være en vanskelig avveining å velge størrelse på en anskaffelse. Flertallet slutter seg til de høringsinstansene som har pekt på at det er positivt at regjeringen vil gjennomføre en todelt utredning av de markedsmessige konsekvensene av store offentlige anskaffelser og oppdragsgivernes etterlevelse av anskaffelsesregelverkets «del opp eller begrunn»-prinsipp (s. 44–45 i meldingen).

Komiteen vil understreke at det er viktig at størrelse tilpasses slik at det gir reell mulighet for deltakelse også for små og mellomstore bedrifter. Anskaffelsene må bidra til å utvikle markeder og konkurranse, ikke begrense konkurranse og markeder.

Komiteen vil peke på at offentlig innkjøpspolitikk er et viktig verktøy for å nå politiske mål og sørge for en effektiv forvaltning. Det er derfor viktig at det offentlige gjennomfører sine anskaffelser slik at det bygger opp under de samfunnsmessige målene det offentlige har, og samtidig bidrar til kostnadseffektive innkjøp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at et viktig tiltak for å støtte seriøse små og mellomstore bedrifter er at det offentlige deler

opp kontrakten i anbudsutlysningen slik at bedriftene kan konkurrere direkte fremfor å bli underlagt en hovedentreprenør. Når kontraktene blir for store og omfattende, stenges norske bedrifter ute, og døren åpnes for mer innleie og flere kontraktører, noe disse medlemmer anser som uheldig.

Disse medlemmer viser til at det under den åpne høringen var flere aktører som tok til orde for at oppdeling av avtaler vil være et viktig virkemiddel for å sikre at også norske tilbydere og små og mellomstore lokale leverandører inviteres med i anbudsprosser. Blant annet gjelder dette bygg- og anleggskontrakter og hotelltjenester. Disse medlemmer mener at det haster med å utrede og gi tydelige føringer for «del opp eller begrunn»-prinsippet.

Disse medlemmer mener det er viktig å nansere bildet om at sentralisering av innkjøp gir økt forhandlingskraft og bedre tjenester.

Disse medlemmer har merket seg at Konkurransetilsynet i sin høringsuttalelse i 2013 var kritisk til samordning av statlige innkjøp og mente det bidro til å hindre konkurranse og skape monopoler.

2.3 Innovasjon

Komiteen vil peke på at det offentlige som kunde og virksomhet er en vesentlig driver for innovasjon. Det offentlige styrer mange kritiske funksjoner, og det kan ofte være lettere å velge opplevd trygghet foran den opplevde usikkerheten i innovative løsninger og innovasjon. Gode risikoavlastningsordninger og høy kompetanse i anskaffelsene er viktig for at det offentlige skal være innovasjonsdrivende. På den måten legges det til rette både for innovasjonsvennlige anskaffelser og anskaffelser av innovasjon.

Komiteen vil spesielt peke på samhandlingen med Innovasjon Norge i innovasjonsanskaffelser. Innovasjon Norge har erfaring og kompetanse om styring av innovasjonsprosjekter som vil kunne bidra til å øke innovasjonshøyden og redusere risiko i anskaffelsene. Komiteen har også merket seg at regjeringen vil styrke Difis veiledning i innovative anskaffelser, og særlig i innovasjonsvennlige anskaffelser.

Komiteen vil understreke at Leverandørutviklingsprogrammet for innovative anskaffelser er et godt virkemiddel for å sikre større innovasjonshøyde i anskaffelser. I høringsrunden ble det understreket fra flere deltakere at dette er et godt virkemiddel. Komiteen vil derfor legge vekt på at det nå gjøres en gjennomgang av programmet, og at det videreutvikles i forbindelse med denne prosessen.

Komiteen ser det som viktig at den nye anskaffelsesloven tydeliggjør hvordan innovasjon kan hensyntas i offentlige anskaffelser.

Komiteen merker seg at regjeringen skiller mellom «innovasjonsvennlige anskaffelser» og «anskaffel-

ser av innovasjon». Anskaffelser av innovasjon er anskaffelser der oppdragsgiver aktivt søker et produkt eller tjeneste som ikke er tilgjengelig i markedet.

Komiteen ser det som viktig å stimulere til mer av dette, slik at offentlige innkjøpere i større grad enn i dag kan bidra til nye løsninger, nytenkning og utvikling i leverandørmarkedet.

Komiteen mener det offentlige i sine innkjøp må være en krevende kunde som også er villig til å teste ut ny teknologi.

Komiteen viser til at det er etablert risikoavlastningsordninger for innovative anskaffelser gjennom at innovasjonskontraktordningen i Innovasjon Norge er utvidet til også å gjelde offentlige anskaffelser. Det finnes også andre finansieringsordninger for privat sektor rettet mot innovasjon og offentlig sektors behov, bl.a. gjennom Forskningsrådet og Enova.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener samarbeid om innovative anskaffelser bør styrkes, og at det bør utvikles nye modeller der det offentlige og private deler på risikoen ved innovative anskaffelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser i denne forbindelse til at Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett for 2019 foreslo å bevilge 50 mill. kroner til en risikoavlastningsordning for innovative offentlige anskaffelser, for å drive fram nye, innovative løsninger fra norsk næringsliv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at Leverandørutviklingsprogrammet er omfattet av den pågående næringsrettede virkemiddelgjennomgangen, og at innretningen på programmet vil bli vurdert i forbindelse med denne gjennomgangen. En legger til grunn at programmet blir videreutviklet i forbindelse med denne prosessen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det bør vurderes å gi Leverandørutviklingsprogrammet mandat til å involvere aktører fra ulike sektorer, som for eksempel helseklyngene i helse.

2.4 Terskelverdier

Komiteen merker seg at regjeringen varsler at de vil evaluere hevingen av terskelverdier, og i den sammenheng også se på om det skal innføres krav til forenklet kunngjøringsplikt, såkalt «Mini Doffin».

Komiteen har merket seg innspill fra flere aktører, blant annet NHO og LO, som mener at hevingen av

terskelverdiene som ble gjort i 2017, har ført til at tilgangen til offentlige kontrakter er blitt vanskeligere. Hevingen av terskelverdiene har også ført til at viktige deler av regelverket ikke kommer til anvendelse, blant annet krav til lærlinger og krav til få ledd i leverandørkjeden.

Komiteen har imidlertid også merket seg at KS mener lavere terskelverdier vil bidra til økt rettsliggjøring og øke risikoen for tvister og etterfølgende prosesser, samt mer byråkrati og redusert lokalt handlingsrom og muligheten til å invitere lokale leverandører til å delta i konkurransen. Det er ingenting som hindrer det offentlige i å sette strenge krav til seriøsitet, lærlinger og begrensning på antall underleverandører ved anbud under dagens terskelverdier.

Komiteen støtter at dagens terskelverdier evalueres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspillet fra LO i denne forbindelse, der det understrekes at det er nødvendig at en slik evaluering ikke kun ser på kostnadene knyttet til innkjøper og leverandør, men også ser på problemstillingen i et større samfunnsøkonomisk perspektiv, hvor spesielt arbeidslivskriminalitet og miljø har en betydning. En gjennomgang må derfor ta for seg konsekvensene av å sette krav til bruken av blant annet lærlinger og antall ledd i en leverandørkjede over og under terskelverdi.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere dagens terskelverdier for anskaffelser med spesiell vekt på samfunnsøkonomiske konsekvenser som forebygging av arbeidslivskriminalitet, miljø, inntak av lærlinger, ressursbruk og muligheter for små og mellomstore bedrifter til å delta i anbudskonkurranser.»

2.5 Bekjempelse av arbeidslivskriminalitet og useriøsitet

Komiteen understreker at offentlig sektor har et særlig ansvar for å sørge for ryddige og seriøse forhold i norsk arbeidsliv, og for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av effektive tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Flertallet vil peke på eBevis, som er et tiltak som gir sanntidsinformasjon om oppføringer i offentlige registre og gjør det enklere å kontrollere og luke bort useriøse aktører. I tillegg vil flertallet peke på at regjeringen foreslår å styrke samarbeidet mellom oppdragsgivere og kontroll- og tilsynsmyndigheter, videreutvikle veileder til forskrift om

lønns- og arbeidsvilkår, utarbeide veileder for de som ønsker å ta i bruk strengere krav mot useriøsitet og arbeidslivskriminalitet, samt å vurdere behovet for ytterligere tiltak etter evaluering av fellesføringene til statlige etater.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen ikke foreslår nye krav eller tiltak som skal sikre en bedre anskaffelsespraksis som kan bidra til dette, selv om regjeringen i sin strategi mot arbeidslivskriminalitet omtaler offentlige anskaffelser som et av flere viktige virkemidler.

Disse medlemmer viser til at partene gjennom Samarbeidet mot svart økonomi (SMSØ) har utarbeidet 10 strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. Samtidig iverksetter stadig flere kommuner ulike modeller med mål om å fremme et seriøst arbeidsliv.

Disse medlemmer mener det offentlige spiller en uvurderlig rolle i arbeidet for å sikre et anstendig arbeidsliv. Ved å stille seriøsitetskrav kan man bidra til at aktører som gir trygge arbeidsvilkår og prioriterer kompetanse og faste ansettelser kan vinne anbud. Telemark fylke og Oslo kommune har vist oss hvordan det å stille seriøsitetskrav i offentlige anskaffelser kan bidra til økt lærlingandel, flere lærlingbedrifter og flere fagarbeidere. Disse medlemmer ser ingen grunn til at ikke disse kravene også skulle innføres på nasjonalt nivå, slik Sosialistisk Venstreparti også har tatt til orde for tidligere i Dokument 8:47 S (2015–2016), og Arbeiderpartiet i Dokument 8:92 (2018–2019).

Disse medlemmer er bekymret over høringsvaret fra Rørentreprenørene Norge, som forteller om en situasjon der kontraktene er såpass store at de seriøse bedriftene ikke våger å legge inn anbud. Resultatet er at aktører uten verken egne ansatte håndverkere eller lærlinger vinner anbud. Det viser også behovet for strengere seriøsitetskrav framover.

Komiteen har merket seg at regjeringen har foreslått å utarbeide en overordnet veileder til oppdragsgivere som ønsker å ta i bruk strengere krav mot useriøsitet og arbeidslivskriminalitet enn anskaffelsesregelverket krever. Komiteen understreker betydningen av at partene i arbeidslivet blir invitert med i dette arbeidet.

Komiteen støtter innspillet fra Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA) om at dagens HMS-kort, som benyttes i bygg- og anleggsbransjen og renholdsbransjen, videreutvikles slik at det ikke kan misbrukes av kriminelle aktører. Det bør kobles mot tilgjengelige opplysninger i offentlige registre om arbeidsgivers månedlige innrapportering etter a-ordningen til Nav, Skatteetaten og SSB.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er også opptatt av at det offentlige benytter kontrollsystemer slik som HMS-Reg for å sikre at kontrollen med innkjøpskravene kan styrkes.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at statlige aktører benytter kontrollsystemer i sanntid, som HMS-Reg eller alternative systemer, for å styrke kontrollen med at kravene i anskaffelsesregelverket følges opp.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles seriøsitetskrav tilsvarende Oslomodellen i alle offentlige anskaffelser.»

Disse medlemmer viser til at tillitsvalgte har innsyn ved innleie av arbeidskraft gjennom bemanningsbyråer, men de mangler slikt innsyn ved kjøp av tjenester. En rekke saker de siste årene viser et betydelig innslag av innleie og kjøp av tjenester også innenfor offentlig velferd, noe som har lagt press på arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår. Disse medlemmer mener det er viktig å sikre en slik innsynsrett for å avdekke kritikkverdige forhold så raskt som mulig.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om å sikre tillitsvalgte i offentlige virksomheter som kjøper tjenester, innsyn i kontrakter og lønns- og arbeidsvilkår hos leverandøren i henhold til allmenngjøringsloven og forskrift.»

Disse medlemmer viser til at man tidligere hadde en antikontraktørklausul som skulle hindre bruk av fiktive enkeltpersonforetak. Denne klausulen har regjeringen tatt bort. Disse medlemmer ser ikke begrunnelsen og mener at man bør utrede å gjeninnføre klausulen.

På den bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en gjeninnføring av antikontraktørklausulen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til forslaget om antikontraktørklausul. Flertallet legger til grunn at bruk av fiktive selskap også vil være i strid med dagens regelverk. Flertallet viser til at antikontraktørklausulen er erstattet av andre, mer treffende bestemmelser, og strenge krav om seriøsitet. Flertallet viser til at de fleste høringsdeltakere har pekt på at regelverket er til-

strekkelig, så lenge det etterleves i anskaffelsesprosessen og i leveringsfasen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker betydningen av arbeidstakeres vilkår i anbud fra det offentlige. Når anbud benyttes for å gjennomføre viktige oppgaver på vegne av eller for det offentlige, er det avgjørende at ikke arbeidstakeres rettigheter og arbeidsvilkår blir svekket. Disse medlemmer mener det offentlige har et særskilt ansvar for vilkårene til de som utfører oppgaver på deres vegne.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at anbudsordninger og konkurranseutsetting rammer de ansattes lønnsforhold og muligheten for å gjøre en best mulig jobb. Mange sentrale velferdstjenester som for eksempel barnevernsplasser, helsetjenester, fengselsplasser, tolketjenester og asylmottaksplasser, er gjenstand for anbudsutsetting fra offentlig sektor.

Dette medlem mener anbud av offentlig velferd fører til uforutsigbarhet for både ansatte og de som er avhengige av velferdstjenester. Uforutsigbarheten gir usikre ansettelsesforhold, variabelt lønnsnivå og slitasje. Det kan gjøre det vanskelig å rekruttere og beholde godt kvalifiserte medarbeidere. Offentlig anbudsutsetting av barnevern er et eksempel der konkurranseutsettingen har gått langt. 60 pst. av de private barnevernstjenestene er kommersielle, og fire av de fem store kommersielle barnevernsselskapene er kontrollert av internasjonale oppkjøpsfond registrert i skatteparadis. Samtidig har det statlige barnevernet økt sine innkjøp fra private leverandører med 40–50 pst. i løpet av de siste 4–5 årene.

Dette medlem viser til at de kommersielle selskapers profitt i stor grad stammer fra lavere lønns- og pensjonskostnader enn i offentlige institusjoner. Dette medlem viser til Representantforslag 12 S (2018–2019) om mennesker fremfor markeder i barnevernet, som handler om å avslutte offentlige anbud på barneverntjenester og forslag om å erstatte anbudsordninger med langvarige avtaler der ansattes vilkår ivaretas bedre.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er over 3 000 små og store enheter som kjøper inn i det offentlige. Kontraktstørrelser, organisasjonsstørrelse, markeder, aktuelle leverandører og lokale forhold varierer sterkt. Det er derfor ikke gitt at alle kan følge samme mal for alle innkjøp alle steder. Noen steder kan forhold i markedet eller blant aktører gi grunn for strengere, lokale krav. Andre steder kan for strenge krav utelukke

mindre, lokale leverandører. Regelverket må derfor sette minstekrav som alle må følge, med mulighet for lokal tilpasning innenfor regelverkets krav. Gjennom god kompetanse og sentrale veiledere for de tilfellene der det er naturlig, nødvendig eller ønskelig å stille strengere krav, kan en da tilpasse krav og kravspesifikasjoner til den aktuelle anskaffelsen. Flertallet vil peke på at det kan være flere hensyn som kan være aktuelle å stille krav om ut over regelverkets minstekrav. Ett slikt hensyn kan være likestilling.

2.6 Digitalisering som virkemiddel

Komiteen vil understreke at utviklingen av digitale verktøy for anskaffelser er viktig for å sikre gode prosesser. Slike verktøy sikrer sporbarhet og dokumentasjon, reduserer transaksjonskostnader og bidrar til bedre kvalitetssikring av anskaffelser og leverandører, bl. a. gjennom eBevis. De gjør det også lettere å dele erfaringer fra forskjellige typer anskaffelser, og for flere leverandører å delta i konkurransene. Til sammen bidrar dette til større åpenhet og tillit i anskaffelsesprosessene og mer effektive innkjøp.

2.7 Mer klima- og miljøvennlige anskaffelser

Komiteen viser til at det også er lovfestet at det offentlige skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant. Selv om dette har bidratt til å tydeliggjøre oppdragsgivernes miljøansvar, mener disse medlemmer at offentlige innkjøp i større grad enn i dag kan bli en drivkraft for klimavennlig teknologiutvikling og nye, bærekraftige løsninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke at klima- og miljøhensyn skal være sentrale i offentlige anskaffelser. Målet er at det blant annet stilles krav om nullutslippstransport i leveranser til det offentlige og utslippsfrie eller fornybare løsninger i offentlige ferge- og hurtigbåtanbud der det ligger til rette for det. I tillegg er målet å utarbeide en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon, blant annet ved styrket veiledning og kompetanseutvikling gjennom Difi. Det legges opp til å videreføre en 30 pst. miljøvekting ved offentlige innkjøp der det er relevant, eller benytte konkrete miljø- og utslippskrav der det er bedre egnet. Målet er at offentlige anskaffelser og regelverk skal brukes for å stimulere etterspørsel etter produkter som er produsert med lavutslippsteknologi, for eksempel sement og asfalt.

Komiteen mener at det også er viktig at det legges til rette for at offentlige innkjøp ikke skal bidra til avsko-

ging av regnskog, i tråd med det internasjonale arbeidet for avskogingsfrie forsyningskjeder som Norge har bidratt til (jf. Meld. St. 14 (2015–2016)).

Komiteen viser til den nylig fremlagte rapporten «Fra elektrifisering til eksporteventyr» (Menon Economics, på oppdrag fra Energi Norge, 2019). Her vektlegges langsiktighet og forutsigbarhet i offentlige anskaffelser som én av flere kritiske faktorer for å oppnå potensialet i elektrifiseringen, både miljømessig og markedsmessig. Komiteen vil peke på at det offentlige bør vektlegge dette i sine anskaffelsesstrategier for å sikre innovasjon og verdiskaping.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det bør utvikles bedre verktøy for å identifisere og vekke klima og miljø i anbudsprosesser.

Dette medlem støtter også at det skal utarbeides flere sektorvise innkjøpsveiledere, og ser det som viktig at disse kan utvikles i samarbeid med industrien.

Norge bør bidra til utviklingen av gode felleseuropeiske indikatorer for klimavennlige offentlige anskaffelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det bør utvikles bedre verktøy for å identifisere og vekke klima og miljø i anbudsprosesser og viser til behovet for flere sektorvise innkjøpsveiledere utviklet i samarbeid med bransjene. Norge bør bidra til å utvikling av gode felleseuropeiske indikatorer for grønne offentlige anskaffelser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en evaluering av om lov- og forskriftskrav til vektlegging av miljø ved offentlige innkjøp fungerer etter hensikten, som for eksempel på miljø som hovedregel skal vektlegges med minst 30 pst. der det er relevant som tildelingskriterium.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan anskaffelsesregelverket eventuelt kan forbedres for å bidra til reell markedsendring.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Stortingets vedtak om minimum 30 pst. miljøvekting ved alle offentlige anbud, og understreker betydningen av at dette følges opp, også i forskriftene.

Disse medlemmer er opptatt av at det skal lønne seg å drive bærekraftig, og at leverandører av bærekraftige løsninger bør gis et fortrinn, og ikke konkurranseulemper i forbindelse med offentlige anskaffelser, for

eksempel på grunn av høyere pris. I tilfeller der norske bedrifter er pålagt særskilte miljøkrav til produkter eller produksjon, må det stilles tilsvarende miljøkrav i offentlige anskaffelser. Det er også viktig å stimulere til mer dialog og økt samarbeid mellom innkjøpere og leverandører for å sikre bærekraftige løsninger, innenfor det handlingsrommet som regelverket åpner for.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har varslet i meldingen at den vil utarbeide en handlingsplan som skal bidra til å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon. Her vil styrket veiledning og kompetanseutvikling være sentralt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at meldingen baserer seg på et for snevert syn på kostnadseffektivitet. I en periode hvor vi vet at vi må gjennomføre store kutt i klimagassutslipp og utvikle og ta i bruk ny teknologi for å sikre kommende generasjoner en tryggest mulig framtid, er det grunn til å stille spørsmål ved relevansen av prissammenligninger som inkluderer teknologier som vi ikke kan benytte oss av dersom vi skal lykkes i klimapolitikken. Fellesskapets innkjøpspolitikk må ta utgangspunkt i at fellesskapet skal bidra aktivt til at vi når klimamålene. Da må reglene endres, slik at klimakravene i anbudene strammes inn og får større tyngde i vurderingene som gjøres. Det vil bli langt dyrere for alle parter dersom man ikke tar i bruk klimavennlige løsninger.

Disse medlemmer mener det er svært gledelig at næringslivet selv er positive til miljøkrav i offentlige anskaffelser. Disse medlemmer mener at regjeringen burde lytte til Norsk Industri, som i høringssvaret uttaler:

«(...) at pris på innkjøpstidspunktet ofte vektlegges for høyt i offentlige anbud, på bekostning av viktige elementer som innovasjon, kvalitet og redusert miljøbelastning ved offentlige innkjøp.»

Ved at det offentlige stiller miljøkrav, bidrar man til næringsutvikling. Når det offentlige stiller miljøkrav og med det er villig til å finansiere pilotmodeller og teknologiutvikling, deler man risikoen med industrien og er med på å videreføre den norske industriens ledende posisjon innen miljøhensyn.

Komiteen mener at elferge- og etterhvert hydrogenfergerevolusjonen i Norge er et godt eksempel på hvor positivt miljøkrav kan være for teknologi- og næringsutvikling. Det har bidratt til oppdrag for norske verft og gitt bedre muligheter for batteriproduksjon i Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at vi bør tenke mer på denne måten i alle typer anskaffelser. I dette arbeidet bør det også legges til rette for at man kan oppgradere teknologien i løpet av en anbudsperiode. Alternativet er at aktører låses fast i gammel og klimafiendtlig teknologi på grunn av lange anbudsperioder samtidig som man vet at det egentlig finnes mer klimavennlige alternativer å ta i bruk. Det må innkjøps-systemet ta høyde for.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at offentlige innkjøp kan utgjøre den nødvendige etterspørselen de private aktørene trenger for å kunne sette i gang produksjon og/eller oppskalering av ny teknologi, bedre produksjonsforhold eller miljøvennlige produkter. Etterspørsel etter en teknologi eller et produkt av større omfang vil også kunne utløse ytterligere private investeringer som kan finansiere utvikling og produksjon.

I «Beregningsteknisk grunnlag for Meld. St. 41, Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid» fra 2017 har Miljødirektoratet regnet på effekten og den samfunnsøkonomiske kostnaden av ulike klimatiltak for å gi grunnlag for å se hvordan vi kan nå forpliktelsen om å redusere utslippene i ikke-kvotepliktig sektor med om lag 30 millioner tonn CO₂-ekvivalenter for perioden 2021–2030. Offentlige anbud er omtalt som eneste, eller ett av få, virkemidler vi har per i dag for å få null- og lavutslippsløsninger for blant annet anleggsmaskiner, traktorer, skogsmaskiner, langdistansebusser og lokalbusser.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at utgangspunktet for meldingen er at man ikke skal endre regelverket, men at meldingen er en gjennomgang av hvordan regelverket kan følges opp best mulig. Dette medlem mener at vi ikke har tid til å bruke år på utredninger av om tiltakene virker godt nok nå, før vi vurderer å justere opp miljøvektingen. Altfor mange offentlige innkjøp skjer i dag uten at miljø blir vektlagt. Vi har ikke råd til å fortsette på samme måten i flere år. Derfor er det nødvendig å forsterke vektningen av miljøhensynet, slik at dette hensynet ligger til grunn som viktigst i alle offentlige innkjøp.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i lov om offentlige anskaffelser slik at miljøkravet får en vekting på 50 pst.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forskriften om offentlige anskaffelser sier at

«Oppdragsgiveren skal legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser og kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det som hovedregel vektet minimum 30 prosent.»

Disse medlemmer viser til at forskriften kom som følge av et stortingsvedtak fra 3. desember 2016, hvor det ble vedtatt at «Stortinget ber regjeringen innføre krav om minimum 30 pst. miljøvekting ved alle offentlig anbud der det er relevant». Disse medlemmer mener at forskriften er mindre tydelig enn stortingsvedtaket, og at det kan bidra til at vedtaket får mindre effekt.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre forskriften om offentlige anskaffelser slik at det blir et reelt krav med 30 pst. miljøvekting ved alle offentlige anbud der det er relevant, og ikke bare noe oppdragsgiver kan gjøre, i tråd med Stortingets tidligere vedtak fra desember 2016.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil peke på at forskriftene til anskaffelsesloven pålegger oppdragsgiver å «minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser». Dette gjelder i alle trinn av anskaffelsesprosessen og favner videre enn kun vektingen ved tilbudsevaluering. Miljøkrav er ikke kun bundet til vekting, men kan stilles både i selve kravspesifikasjonen, kvalifikasjonskrav og kontraktkrav, samt vektet i evalueringskriteriene, alt etter hva som gir best effekt. Kravspesifikasjonen er ofte styrende for teknologikrav og konseptvalg og dermed også for hvilken miljø- og klimaeffekt den enkelte anskaffelse har. Kravspesifikasjonen vil som oftest ha form av terskelkrav som må oppfylles, og ekskludere tilbud som ikke oppfyller dem. I rene ytelseskontrakter der konseptet ikke er avklart, vil det være naturlig å vekte klima og miljø høyere i evalueringskriteriene. Dette vil være avhengig av type anskaffelse og kontraktstype.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er en mangel på statistikk rundt anskaffelsene som gjøres i dag, og hvordan miljø vektet der. Denne statistikken må på plass for å sikre at man innretter politikken slik at den faktisk virker.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide bedre statistikk for klimakrav og miljøbelastning i offentlige anskaffelser.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det i meldingen legges opp til en styrking av statistikkgrunnlaget rundt offentlige anskaffelser, og legger til grunn at bruken av klima- og miljøkrav og effekten av disse er naturlig å vurdere i den sammenheng.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er flere områder hvor konkrete miljøkrav vil kunne bidra svært positivt for både miljø og næringsutvikling. Et eksempel er innen karbonfangst og lagring (CCS). Dette er et stort og viktig prosjekt for norsk næringsliv, hvor Norge ligger langt foran i teknologiutviklingen, men hvor det stadig er usikkerhet rundt finansiering. Offentlige anskaffelser kan bidra til at det skapes markeder for lavkarbonprodukter. En rapport fra Multiconsult om hvordan CO₂-fangst og -lagring kan gjøres lønnsomt, viser til at offentlige krav til bruk av lavutslippsbetong med utslipp som forutsetter bruk av CCS, kan være et svært godt virkemiddel.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav ved offentlige anskaffelser om bruk av betong med så lave utslipp at det forutsetter bruk av karbonfangst og -lagring.»

Dette medlem mener at Oslo kommune har demonstrert hvordan det å stille krav til nullutslippbyggeplasser har bidratt til teknologiutvikling og utslippskutt. Siden 2017 har det vært et krav om at kommunens egne byggeprosjekter skal være fossilfrie, og at man skal koble seg på fjernvarmenettet allerede under byggingen der det er mulig. Anskaffelsesstrategien til kommunen sier også at maskinene som brukes, skal ha nullutslippsteknologi så langt det er mulig. Disse kravene burde stilles i hele landet.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav ved offentlige anskaffelser om fossilfrie byggeplasser hvor det så langt det er mulig, brukes nullutslippsteknologi i byggeprosjekter.»

Dette medlem er glad for utviklingen som har skjedd rundt bruken av hydrogen som energibærer. Nå er tiden for pilotprosjekter forbi, og det er tid for oppskalering av prosjektene. Her kan det offentlige spille en viktig rolle som kunde med relevante klimakrav.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utforme krav til offentlige anskaffelser som bidrar til økt offentlig etterspørsel etter hydrogen i de innkjøp der dette er relevant.»

Dette medlem viser til den store satsingen på elfly som drives fram av enkelte aktører i Norge, som Rolls-Royce i Trondheim. Dette medlem mener satsing på elfly er helt avgjørende for å få store utslippskutt i flytrafikken, og viser til at Rolls-Royce har planer om å utvikle elfly som kan tas i bruk på kortbanenettet i Norge i løpet av få år. Dette medlem mener at det offentlige bør gå foran og stille krav om bruk av elfly eller andre nullutslippsfly når teknologien er på plass. Dette vil gi næringsutvikling i Norge og reduserte klimagassutslipp. Dette medlem viser videre til vedtak nr. 59 (2015–2016) som ble fattet av Stortinget 1. desember 2015:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som sikrer at alle fylkeskommunale og kommunale ferger og hurtigbåter benytter lav- eller nullutslippsteknologi ved nye anbud og på ruter i egen regi.»

Dette vedtaket har vært avgjørende for at Norge nå får over 60 nye elferger i drift. Dette medlem mener vi må bruke den offentlige innkjøpsmakten tilsvarende for å fase inn elfly på kortbanenettet i Norge.

Dette medlem viser til at fra 1. januar 2020 overtar fylkeskommunene ansvaret for kortbanenettet og anbudene for flyruter.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som sikrer at det stilles krav i anbudene om bruk av lav- og nullutslippsteknologi på kortbanenettet når teknologien er på plass.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det fremmes konkrete forslag innenfor ulike sektorer. Flertallet støtter langt på vei prinsippet som ligger til grunn for forslagene, og eksemplene på vellykkede anskaffelser. Flertallet behandler likevel meldingen som en melding om innkjøpsfaglige problemstillinger og viser blant annet til at forslagene også omfatter fylkeskommuner og kommuner. Flertallet mener det ikke nødvendigvis er uttrykk for en god innkjøpspolitikk at Stortinget vedtar detaljerte bestillinger for ulike innkjøp.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at meldingen aldri ble den omfattende gjennomgangen av offentlige innkjøp som

tidligere varslet, men et snevert blikk på innkjøpsfaglige vurderinger. Dette medlem viser til at klimagassutslippene i Norge øker i en tid hvor de burde gått kraftig ned, og at det haster å få på plass systemer for et grønt skifte. Offentlige innkjøp er et åpenbart viktig verktøy i denne sammenheng, som må raskt omdannes til et verktøy for grønn omstilling av offentlige så vel som private virksomheter.

Dette medlem mener at regjeringen i arbeidet med handlingsplanen må se hen til veikartene for grønn konkurransekraft som er utarbeidet i ulike sektorer, for å se hvordan og på hvilke områder offentlige innkjøp kan bidra til å styrke norsk næringslivs grønne konkurransekraft.

2.8 Mer sosialt ansvar

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at statlige og kommunale institusjoner bør følge opp sin del av ansvaret formulert i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å sikre ivaretagelse av menneskerettigheter i leverandørkjedene i tråd med anskaffelsesregelverket. Dette innebærer at selskapene det offentlige kjøper varer fra, må kartlegge eksisterende og potensiell negativ innvirkning på menneskerettighetene og gjøre det de kan for å forebygge og redusere disse.

Disse medlemmer vil understreke at de offentlige innkjøpene har stor påvirkning på arbeids- og utdannings situasjonen for mange i det offentlige. Disse medlemmer viser til at det i dagens lov stilles krav til universell utforming ved offentlige anskaffelser. Samtidig melder Blindeforbundet at det er dokumentert at mange blinde i praksis opplever barrierer knyttet til programmer og systemer som ikke er universelt utformet, og dermed har måttet slutte i jobben. Disse medlemmer mener at det må sikres standarder som kan sørge for at dette ikke skjer igjen. Her spiller spesielt Difi en særlig viktig rolle.

Disse medlemmer viser også til at det er store utfordringer med at det blir kjøpt utstyr og hjelpemidler som krever engelsk tale eller kun bokmål. Det hindrer elever og ansatte i å kunne bruke språket sitt i skole- og arbeidshverdagen. Offentlige innkjøp må støtte opp om, ikke svekke, den vedtatte språkpolitikken med to offisielle skriftspråk i Norge, bokmål og nynorsk. Disse medlemmer viser til at Språkrådets framtidsutvalg anbefaler å stille krav om språklig tilgang og kvalitet i regelverket for offentlige innkjøp.

Disse medlemmer støtter dette og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om språklig tilgjengelighet og kvalitet i regelverket for offentlige

innkjøp, i tråd med forslaget fra Språkrådets framtidsutvalg.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en gratis og lett tilgjengelig rådgivningstjeneste for kommuner og andre offentlige innkjøpere.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge fram en finansieringsplan som kan styrke Anskaffelsesakademiet i årene framover.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at statlige aktører benytter kontrollsystemer i sanntid, som HMS-Reg eller alternative systemer, for å styrke kontrollen med at kravene i anskaffelsesregelverket følges opp.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles seriøsitetskrav tilsvarende Oslomodellen i alle offentlige anskaffelser.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge frem sak om å sikre tillitsvalgte i offentlige virksomheter som kjøper tjenester, innsyn i kontrakter og lønns- og arbeidsvilkår hos leverandøren i henhold til allmenngjøringsloven og forskrift.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede en gjeninnføring av antikontraktørklausulen.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen stille krav om språklig tilgjengelighet og kvalitet i regelverket for offentlige innkjøp, i tråd med forslaget fra Språkrådets framtidsutvalg.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen foreta en evaluering av om lov- og forskriftskrav til vektlegging av miljø ved offentlige innkjøp fungerer etter hensikten, som for eksempel at miljø som hovedregel skal vektlegges med minst 30 pst. der det er relevant som tildelingskriterium.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan anskaffelsesregelverket eventuelt kan forbedres for å bidra til reell markedsendring.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen evaluere dagens terskelverdier for anskaffelser med spesiell vekt på samfunnsøkonomiske konsekvenser som forebygging av arbeidslivskriminalitet, miljø, inntak av lærlinger, ressursbruk og muligheter for små og mellomstore bedrifter til å delta i anbudskonkurranser.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen endre forskriften om offentlige anskaffelser slik at det blir et reelt krav med 30 pst. miljøvekting ved alle offentlige anbud der det er relevant, og ikke bare noe oppdragsgiver kan gjøre, i tråd med Stortingets tidligere vedtak fra desember 2016.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen utarbeide bedre statistikk for klimakrav og miljøbelastning i offentlige anskaffelser.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i lov om offentlige anskaffelser slik at miljøkravet får en vekting på 50 pst.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen stille krav ved offentlige anskaffelser om bruk av betong med så lave utslipp at det forutsetter bruk av karbonfangst og -lagring.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen stille krav ved offentlige anskaffelser om fossilfrie byggeplasser hvor det så langt det er mulig, brukes nullutslippsteknologi i byggeprosjekter.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utforme krav til offentlige anskaffelser som bidrar til økt offentlig etterspørsel etter hydrogen i de innkjøp der dette er relevant.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak som sikrer at det stilles krav i anbudene om bruk av lav- og nullutslippsteknologi på kortbanenettet når teknologien er på plass.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og råår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k

Meld. St. 22 (2018–2019) – Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 6. juni 2019

Geir Pollestad

leder

Tom-Christer Nilsen

ordfører